

De verplichting van de AI Act m.b.t. geletterdheid in 4 vragen

Het (nieuwe¹) **artikel 4 van de AI Act** (EU 2024/1689) verplicht aanbieders en gebruiksverantwoordelijken van AI-systemen om maatregelen te nemen ter bevordering van de AI-geletterdheid van hun personeel en andere personen die namens hen AI-systemen exploiteren en gebruiken. Deze verplichting is gericht op het ondersteunen van de ontwikkeling van AI-geletterdheid, zonder dat daarbij een specifiek niveau van AI-geletterdheid moet worden bereikt.

¹De Digital Omnibus on AI, die op 27 juli 2026 in werking trad, heeft het oorspronkelijke artikel 4 van de AI Act gewijzigd. Daarom verwijst deze fiche naar het 'nieuwe' artikel 4 van de AI Act. De verplichting rond AI-geletterdheid werd vereenvoudigd en is voortaan een inspanningsverbintenis. In deze fiche lichten we dit verder toe.

Naast personeel vallen ook andere betrokken personen, zoals een aannemer, een dienstverlener of klant, onder de AI-geletterdheidsverplichting. Ook is artikel 4 van de AI Act van toepassing op zowel publieke als private entiteiten, binnen en buiten de Europese Unie, zolang het AI-systeem op de Europese markt wordt gebracht, wordt gebruikt of gevolgen heeft voor personen in de Unie.

AI-geletterdheid wordt in artikel 3 (56) van de AI Act omschreven als:

- **vaardigheden, kennis en begrip van AI** die aanbieders, gebruiksverantwoordelijken en betrokken personen in staat stellen geïnformeerd beslissingen te nemen over de inzet van AI-systemen;
- **bewustzijn van de kansen en risico's van AI-systemen** en de mogelijke schade die deze kunnen veroorzaken.

Voor organisaties is het niet altijd duidelijk hoe deze inspanningsverbintenis inzake AI-geletterdheid in de praktijk moet worden ingevuld. De concrete invulling ervan hangt af van de context waarin AI-systemen

worden ontwikkeld, ingezet of gebruikt. Om organisaties hierbij te ondersteunen, heeft het Kenniscentrum Data & Maatschappij deze informatiefiche opgesteld, waarin de belangrijkste elementen van deze verplichting worden toegelicht. **In 4 vragen verkennen we de verplichting inzake AI-geletterdheid.** Zo krijgen organisaties inzicht in de inhoud van deze verplichting en in de wijze waarop zij eraan kunnen voldoen.

Het **belang van AI-geletterdheid** mag niet worden onderschat. Ook wanneer een organisatie geen officieel gebruikmaakt van AI-systemen, kan er sprake zijn van zogenaamd schaduwgebruik, bijvoorbeeld wanneer medewerkers zonder toestemming toepassingen zoals ChatGPT gebruiken. Dergelijk gebruik brengt risico's met zich mee, waaronder het onbedoeld delen van vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens met externe partijen. Dit kan leiden tot datalekken en mogelijk ook tot schendingen van andere wettelijke verplichtingen, waaronder die voortvloeiend uit de GDPR. Daarnaast kan het niveau van AI-geletterdheid relevant zijn in aansprakelijkheidskwesties. Hoewel de AI

Act op zichzelf geen strafbare feiten en geen rechtstreeks recht op schadevergoeding creëert, kan schade die voortvloeit uit een gebrek aan AI-geletterdheid aanleiding geven tot een aansprakelijkheidsvordering op basis van het toepasselijke nationale recht. Een onvoldoende kennis van de mogelijkheden, beperkingen en risico's van AI kan daarbij een rol spelen bij de beoordeling van de aansprakelijkheid.

Extra informatie

- [Q&A over AI-geletterdheid](#).
- [AI-geletterdheidsprogramma's in Europa – Ondersteuning Artikel 4 van de EU AI-verordening | EU Artificial Intelligence Act: Overzicht van AI-geletterdheidsprogramma's in de Europese Unie](#).
- [Europese digitale innovatiehubs](#): One-stop-shops in Europa die gerichte diensten en ondersteuning bieden (inclusief rond AI).
- [Platform voor digitale vaardigheden en banen](#): Biedt open toegang tot kwaliteitsvolle informatie en bronnen met betrekking tot digitale vaardigheden.
- [AI-geletterdheid in de werkcontext: bouwstenen, definities en meetkaders](#): Rapport opgesteld door het Kenniscentrum Data & Maatschappij.
- [In 7 stappen naar AI-geletterdheid in jouw organisatie](#): Wegwijzer AI-geletterdheid en AI-competenties, opgesteld door het Kenniscentrum Data & Maatschappij.
- [AI Act Service Desk](#): Biedt de mogelijkheid om rechtstreeks vragen te stellen aan de AI Office over de AI Act.

VRAAG 1

Wat wordt verstaan onder de EU AI-geletterdheidsverplichting?

Artikel 4 van de AI Act verplicht aanbieders en gebruiksverantwoordelijken van AI-systemen om maatregelen te nemen ter bevordering van de AI-geletterdheid van hun personeel en andere personen die namens hen AI-systemen gebruiken of exploiteren. Aanbieders zijn personen of organisaties die een AI-systeem of een AI-model voor algemene doeleinden (laten) ontwikkelen en in de handel brengen of zelf in gebruik stellen. Met gebruiksverantwoordelijken wordt bedoeld diegenen die een AI-systeem onder eigen verantwoordelijkheid gebruiken voor een beroepsactiviteit.

In tegenstelling tot de meeste verplichtingen uit de AI Act is de verplichting tot AI-

geletterdheid niet gekoppeld aan het risiconiveau van het betrokken AI-systeem. Zij geldt voor alle aanbieders en gebruiksverantwoordelijken van AI-systemen, ongeacht de kwalificatie of risicocategorie van het AI-systeem of het AI-model.

De verplichting over AI-geletterdheid rust niet uitsluitend op organisaties. De Europese Commissie en de lidstaten moeten de inspanningen van aanbieders en gebruiksverantwoordelijken ondersteunen. Zo zal de Commissie via het 'Single Information Platform' praktische voorbeelden publiceren. Bovendien zal de AI Board aanbevelingen uitwerken op basis van de Europese competentiekaders.

VRAAG 2

Hoe kan aan de EU AI-geletterdheidsverplichting worden voldaan?

Als het gaat om AI-geletterdheid bestaat er geen uniforme aanpak. Er zijn echter wel enkele minimumvereisten. Aanbieders en gebruiksverantwoordelijken van AI-systemen moeten:

1. zorgen voor een algemeen begrip;
2. rekening houden met de rol van de organisatie (aanbieder en / of gebruiksverantwoordelijke); en
3. bewustzijn creëren over de risico's en hoe deze te beperken.

Om trainingen uit te werken in overeenstemming met artikel 4 van de AI Act, moet een organisatie rekening houden met de technische kennis, ervaring, opleiding en achtergrond van het personeel, evenals met de gebruikscontext, het doel van het AI-systeem en de personen waarop het wordt toegepast. Daarbij volstaat het

doorgaans niet om enkel te vertrouwen op gebruiksaanwijzingen of medewerkers te vragen deze te lezen. Deze verplichting vereist dat opleidingen en begeleiding worden afgestemd op de specifieke kenmerken van de betrokken doelgroepen en het concrete gebruik van de AI-systemen binnen de organisatie.

Het AI Office biedt een '[living repository](#)' over AI-geletterdheid, waarin voorbeelden van beste praktijken worden gedeeld die als inspiratie kunnen dienen. Het overnemen van die praktijken leidt echter niet automatisch tot een vermoeden van naleving aan artikel 4 van de AI Act. Tot slot kan ook de tool '[In 7 stappen naar AI-geletterdheid in jouw organisatie](#),' organisaties verder op weg helpen om aan de slag te gaan rond AI-geletterdheid.

VRAAG 3

Wie ziet toe op de naleving van de EU AI-geletterdheidsverplichting?

Hoewel artikel 4 van de AI Act sinds 2 februari 2025 van toepassing is, werd de handhaving ervan uitgesteld naar een later moment. De lidstaten moesten uiterlijk op 2 augustus 2025 ten minste één nationale markttoezichtautoriteit aanwijzen die vanaf 2 augustus 2026 bevoegd is toezicht te houden op de naleving van de verplichting inzake AI-geletterdheid en, indien nodig, sancties kan opleggen.

In België bevindt het handhavingskader zich nog in een ontwikkelingsfase. Er wordt gewerkt aan een wettelijk kader dat de bevoegde autoriteiten, waaronder het BIPT (Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie) als centrale autoriteit, en het toepasselijke sanctieregime

zal vastleggen. Daarnaast wordt een samenwerkingsakkoord voorbereid om de bevoegdheidsverdeling en samenwerking tussen federale en regionale instanties te regelen. Daardoor bestaat momenteel nog geen duidelijkheid over de concrete wijze waarop artikel 4 van de AI Act zal worden gehandhaafd.

De handhaving van artikel 4 van de AI Act behoort in beginsel tot de bevoegdheid van de nationale markttoezichtautoriteiten. De Europese AI Office ondersteunt evenwel, in samenwerking met de Europese AI Board, een consistente uitvoering van de AI Act binnen de lidstaten. De algemene coördinatie van de implementatie van de AI Act in België wordt waargenomen door de FOD Economie.

Wat zijn de sancties bij niet-naleving van de EU AI-geletterdheidsverplichting?

Sancties voor niet-naleving van artikel 4 van de AI Act worden bepaald door nationale wetgeving en moeten evenredig zijn, gebaseerd op het individuele geval en rekening houdend met de aard en de ernst en het opzettelijke en nalatige karakter van de inbreuk. Hoewel het niet verplicht is om alle interne opleidingssessies, relevant in kader van AI-geletterdheid, te documenteren, wordt het organisaties aanbevolen dit toch te doen voor juridische doeleinden. Zo kunnen zij eenvoudiger aantonen welke inspanningen zij hebben geleverd. Bijvoorbeeld wanneer zich een AI-incident voordoet en een gebrek aan AI-geletterdheid een mogelijke oorzaak blijkt te zijn.

Zoals eerder vermeld, wordt in België nog gewerkt aan het nationale handhavings- en sanctiekader voor de AI Act. Bijgevolg bestaat momenteel nog geen duidelijkheid over de concrete sancties die aan een schending van artikel 4 van de AI Act kunnen worden gekoppeld. Bovendien werd de verplichting inzake AI-geletterdheid in het kader van de aangenomen Digital Omnibus on AI afgezwakt naar een inspanningsverbintenis. Daardoor lijkt het minder waarschijnlijk dat een loutere niet-naleving van artikel 4 van de AI Act automatisch aanleiding zal geven tot rechtstreekse sancties.

De achterliggende reden is dat AI-geletterdheid een essentiële voorwaarde vormt voor een veilig, verantwoord en doeltreffend gebruik van AI-systemen. De focus ligt daarom eerder op het ondersteunen en begeleiden van organisaties en gebruikers bij de ontwikkeling van de nodige competenties dan op het bestraffen van tekortkomingen.

Afgezien van de discussie over de sanctionering ervan, heeft de verplichting tot AI-geletterdheid een duidelijke meerwaarde. Zij bevordert het bewustzijn van de opportuniteiten en risico's die verbonden zijn aan AI-systemen, wat ertoe bijdraagt dat potentiële risico's worden voorkomen of gereduceerd.

Deze publicatie verscheen oorspronkelijk in het najaar van 2025 en is geschreven door Sultan Erdogan en Shannen Verlee. In augustus 2026 werd de publicatie bijgewerkt door Shannen Verlee. De bijgewerkte versie vervangt de vorige versie.